

Om att höra till

– en känsla av sammanhang

Diakonins månad 2009 lyfter fram olika aspekter av utsatthet.

Diakonins månad 2009 är ett samarbete mellan Svenska kyrkan, Evangeliska Frikyrkan, Frälsningsarmén, Hela Människan, Metodistkyrkan, Pingst fria församlingar i samverkan, Svenska Alliansmissionen, Svenska Baptistsamfundet, Svenska Missionskyrkan och Sveriges Kristna Råd.

Innehåll

Introduktion

- 4 Charlotte Engel: Sluta odla myten om det ömmande hjärtat
- 5 Arne Fritzson: Var onödigt snäll
- 6 Thomas Sjödin: Att sätta sig i kärleksskuld

Arbetslöshet

- 8 Kyrkan stöttar på krisens Volvo

Ekumenik

- 9 Systuga i Eksjö ger flyktingar trygghet och sammanhang
- 10 Bagdad Café i östgötsk tappning
- 11 Den lilla församlingens stora möjligheter
- 12 Muslimer och kristna på gemensam värdegrund

Mötesplatser

- 13 Frivilligcentralen Chapman vill bryta isolering
- 14 2 000 samtal varje år på Livscentrum i Sollentuna
- 15 Värksamma människor – kurs för kropp och själ i Motala

Ungdomar

- 16 Ungdomstjänst chans för kyrkan nå den som hamnat fel
- 17 Framtidsspår i Lövgärdet räddar unga från utanförskap
- 19 Att vara familjehem – några personliga reflexioner

- 21 Bygg på det friska!

- 23 Litteratur

Arbetsgruppen för Diakonins månad 2009 har bestått av:

Curt Karlsson, styrgruppen Diakoni, Pingst fria församlingar i samverkan

Håkan Altemar, diakonisekreterare, Svenska Missionskyrkan

Margareta Björn, diakonisekreterare, Svenska Missionskyrkan

Lotta Person, informatör, kyrkokansliet

Susanne Gustafsson, diakon, Svenska kyrkan

Att höra till eller inte göra det...

”Att vara ensam tillsammans med andra är den värsta formen av ensamhet” har någon sagt.

Att vara utesluten och kanske rent av mobbad är en svår upplevelse för alla som är med om det.

Vi förväntar oss att ett samhälle skall visa omsorg om varje människas välfärd. När det inte sker blir resultatet tragiskt först för den som drabbas av utstötningen. Men det är också sant som Paulus skriver till församlingen i Korint: ”lider en kroppsdel, så lider också alla de andra” (1 Kor 12:26).

Denna djupa solidaritet är också ett viktigt drag i den kristna församlingen. Det är temat när Paulus skriver sitt brev till korinterna.

I samhörighet och solidaritet visar kyrkan att den är en enda. Kyrkan är till sin natur inkluderande och inte exkluderande, även om det inte alltid verkar så.

Det är detta som ger den kristna diakonin ett särdrag. Diakoni är självklart vård av medlemmar, men det stannar inte där. Liksom evangeliet om Jesus Kristus skall förkunnas för alla människor är också diakonin ett erbjudande utan gränssättningar.

Gå därför ut till alla människor...

Årets tema för Diakonins månad handlar om utsatthet. Låt oss genom det diakonala arbetet bidra till att skapa motkrafter mot uteslutning och utstötning. Det här inspirationsmaterialet är fullt av exempel på hur det kan gå till och hur kyrkan kan bli en gemenskap för dem som mest behöver den.

Lennart Molin
Biträdande generalsekreterare Sveriges Kristna Råd, SKR

Introduktion

Sluta odla myten om det ömmande hjärtat

"Låt för Guds skull 'de mest utsatta' bli till verkliga människor."

UNDER MÅNGA ÅR HAR JAG BROTTATS MED VAD SOM SKULLE KUNNA KALLAS "MYTEN OM DET ÖMMANDE HJÄRTAT". DET ÄR EN MYT SOM JAG MENAR ATT MEDARBETARE I MÅNGA FÖRSAMLINGAR UPPRÄTTHÅLLER OCH ODLAR TILLSAMMANS. DET ÄR EN MYT SOM TALAR OM ATT MAN HAR DE MEST UTSATTA FÖR ÖGONEN.

De flesta är medvetna om att det oftast är andra, mer resursstarka grupper, som står i fokus för församlingarnas intresse och insatser. Men syftet med myten kan vara, att som enskild medarbetare och inte minst som diakon (för sig själv och som församling) inför en allt mer skeptisk omvärld, upprätthålla illusionen av att vara en kyrka som i ord och i handling tar strid för de marginaliserade, ratade och ur samhällsgemenskapen exkluderade.

Jag tänkte att jag skulle skriva något om vikten av att göra omvärldsanalyser som ett steg på vägen för att omvandla myten till verklighet; om det betydelsefulla i att fråga och lära av dem som dagligdags möter och brottas med "vilda" sociala problem. Problem där det inte finns någon enda eller kanske ens möjlig lösning.

Lära av de utsatta

Att som församlingsmedarbetare lägga av sig oket att försöka vara den som kan mest och som vet bäst om människors existentiella nöd, för att istället skaffa sig nya kunskaper om sin omvärld bli ett första steg. Om människorna som lever där; om behov som sällan eller aldrig blir tillgodosedda, om människor som blir illa sedda eller som inte syns alls.

När församlingarnas medarbetare kommer till polisen, psykiatrin eller äldreomsorgen för att lyssna och lära istället för att informera om sina verksamheter eller erbjuda sina tjänster brukar det förvisso leda till en annorlunda och positiv kontakt.

Men att bli uppmärksam på eller få en ny insikt om människors nöd, genom att lära av andra genom en omvärldsanalys, eller kanske som en del av metoden exposure "upptäcka" den gamla barfotadamen som mitt i vintern vittjar papperskorgarna på centralstationen, är långt ifrån detsamma som att man som enskild diakon eller som församling är beredd att göra omprioriteringar i sin verksamhet som kommer de mest utsatta till godo.

Varför gör vi det vi gör?

Så om en församling har för avsikt att ta sitt diakonala uppdrag på allvar, är det inte den relativt lätt genomförda omvärldsanalysen som utgör det första steget. Snarare är det den tabubelagda och utmanande *inomvärldsanalysen* – den råa, raka självreflexionen som på allvar söker den osminkade sanningen om församlingens insatser idag men också om de eventuella skälen till nya insatser i morgon.

Vad har vi för personliga bevekelsegrunder när vi väljer eller väljer bort olika människor? I församlingar brukar det å ena sidan finnas medarbetare som har en lätthet att möta socialt utslagna människor. Men ibland kan syftet med deras ofta sporadiska kontakter snarast vara att göda en självbild av att vara en person "godkänd" av stans hårda, missbrukande och kriminella gäng.

Det brukar å andra sidan även finnas medarbetare som väljer bort alla sådana kontakter. Trots att de har en genuin vilja, så kan ovana, okunskap eller rädsla för att skada en annan människa, utgöra ett hinder för kontakt.

Punktinsats

Vilka är församlingens bakomliggande skäl till olika insatser? På en del håll öppnar man exempelvis församlingshemmet för stans utslagna några timmar i samband med julhelgen. Varför gör man det – om ingen i församlingen känner dem eller har någon relation till dem, deras barn, deras fortfarande kämpande eller åldrande föräldrar under resten av året? Det är säkert positivt för besökarna som kommer på julen, men för församlingens vidkommande är det problematiskt att bjuda in till evenemang som snarare blir enstaka diakonala markörer än uttryck för ett genuint och allvarligt menat engagemang.

Låt Diakonins månad präglas av viljan att säga som det är. Låt sanningen om det vi faktiskt gör och det vi skulle vilja göra, om det vi varken vill, vågar eller förmår, låt det hjälpa oss att bli lite friare – inför oss själva och inför varandra. Och låt för Guds skull ”de mest utsatta” bli till verkliga människor som kommer oss till hjälp när vi därefter skall utforma det fortsatta arbetet!

CHARLOTTE ENGEL, TEOL DR, ERSTA SKÖNDAL HÖGSKOLA

Var onödigt snäll

”Vi kan kosta på oss att vara en aning mer generösa än vad vi verkligen behöver.”

MED MÖDA SKALL DU HÄMTA DIN NÄRING FRÅN MARKEN SÅ LÄNGE DU LEVER,
(1 MOS 3:17 BEARB.)

Vi har lärt oss att vi skall arbeta för brödfödan. ”Den som inte vill arbeta får inte heller äta”, skriver aposteln Paulus moraliserande (2 Thess 3:10). Inte för att vi tänker att den som inte arbetar borde svälta ihjäl, men nog finns den där, vår arbetsmoral. Den som säger att man skall ha och sköta ett jobb för att riktigt duga till. Nu behöver inte jobbet just vara ett förvärvsarbete. Det kan också vara utbildning, värnplikt eller något annat. Men det skall vara en sysselsättning – det är en viktig del av vår identitet.

När vi möter någon för första gången frågar vi ofta: ”Vad sysslar du med?” Skulle någon säga att han eller hon samlar frimärken eller gillar att gå på café skulle vi känna oss missförstådda och kanske säga: ”Men vad gör du till vardags? Jobbar du eller pluggar du?”

Man skall ha en huvudsaklig sysselsättning, enligt den allmänna meningen. Har man inte jobb, skall man vara inriktad på att göra något åt det. Man skall inte ”gå och slå dank”.

Ständig ledighet stötande

Ibland har några fört fram idén att samhället skulle garantera allt livets nödtröft oavsett om man gjorde något eller inte. Att det skulle vara OK att alltid vara ledig. Man kanske inte skulle kunna bli rik, om man inte skulle ha och komma över en förmögenhet, men man skulle klara sig. För många känns den tanken främmande eller rent av stötande. Vi har lärt oss att vi skall göra rätt för oss, på gott och ont. För ibland hamnar vi utanför arbetsmarknaden. Vi kan bli långvarigt sjuka, vi kan bli uppsagda, vi får inte ett jobb efter en utbildning för att ta några exempel. Hur skall vi se på oss då? Många av samhällets sociala skyddsnet har de senaste årens vässats för att tydligare stå för det som kallas en arbetslinje: människor upplever att de tvingas arbeta trots att hälsan inte tillåter det eller att arbetslösa skall tvingas flytta från en ort där de vill bo för att få jobb.

Samtidigt är en daglig sysselsättning viktig för vår livsupplevelse. Att ha en syssla som vi uppfattar som meningsfull är för de allra flesta en omistlig del av en hög livskvalitet. Vi jobbar inte bara för brödfödan. Arbetslöshet är svårt, inte bara för att det leder till ekonomiskt dilemma. För många innebär det problem, tunga tankar. Att vara arbetslös är inte att vara ledig jämt. Tvärtom kan det vara mycket stressande och nedbrytande för självförtroendet.

Inte utan pengar också

Utifrån en sådan hållning kan man fråga sig hur nödvändigt det är att bygga in så kallade ekonomiska incitament i våra skyddssystem som träder in och stöttar vår försörjning då vi inte mäktar med att göra det själva. Är det inte tillräckligt svårt att ställas utan den mening som en daglig sysselsättning kan ge?

I Bibeln möter vi en etik som vi kan kalla ”den andra milens etik”. Den bygger på Jesu ord i Bergspredikan ”Om någon vill tvinga dig att följa med en mil i hans tjänst, så gå två mil med honom”. (Matt 5:41) Detta är ett exempel på många bibelord som talar om att vi som människor många gånger borde vara ”onödigt” snälla, att vi kan kosta på oss att vara en aning mer generösa, än vad vi verkligen behöver. Detta kan ses som ett utslag av en gästfrihet, att bereda plats för mänskligt liv. Aposteln Paulus citerar ur Ordspråksboken om att samla glödande kol på sina fienders huvud genom att vara generösa mot dem. (Rom 12:20)

Bättre vara frikostig

Jag tror att i det stora så väl som i det lilla, i samhällspolitiska såväl som i medmänskliga sammanhang, mår vi bra av att vara mer generösa än nödvändigt. Jag vet inte om det lönar sig i någon ekonomisk mening, men jag tror att det skapar en atmosfär som vi alla mår bra av. Visst tar vi då risken att någon utnyttjar vår snällhet, men sådana smällar kan man ta. Jag tror att man mår ännu sämre av att misstänka av att någon mår dåligt därför att vi snålade och inte var generösa.

Jag ser en sådan hållning som ett uttryck för det sinnelag som fanns hos Kristus Jesus. (Fil 2:5-11) Jesus avstod för att ge plats för andra. Han gick bort för att bereda plats åt oss. (Joh 14:2) Att avstå för att ge rum för andra, det är en kristen hållning till livet. Det är en hållning som uppmanar oss att vara ”onödigt” gästfria.

ARNE FRITZSON, TEOLOG, PASTOR OCH FUNKTIONSHINDERFORSKARE

Att sätta sig i kärleksskuld

”Förr eller senare skall vi alla härifrån. Nakna skall vi gå över gränsen.”

I DET GAMLA RYSSLAND MÖTTES VARJE GÄST MED SALT OCH BRÖD OCH ORDEN: ”EN GÄST HAR GÅTT IN I MITT HUS. GUD HAR GÅTT IN I MITT HUS.”

Man kan börja från början och behöver inte läsa särskilt långt för att inse att ord som ”mitt” och ”vårt” ligger i skottlinjen när Bibeln tecknar sin vision av det samhälle som är människan värdigt. ”Allt mitt är ditt” därför att ingen av oss lever för sin egen skull, vi är med-människor i ordets mest bokstavliga betydelse. I den enda text där själva ordet ”medmänniska” förekommer i vår nuvarande bibelöversättning, de apokryfiska skrifterna undantagna, så uppmanas vi att sätta oss i skuld till varandra i kärlek.

Stå inte i skuld till någon, utom i er kärlek till varandra. Ty den som älskar sin medmänniska har uppfyllt lagen. (Rom 13:8)

I Bibeln återkommer ofta begreppet gästfrihet som ett uttryck för denna hållning. När Bibelns författare talar om gästfrihet är det något annat än tejudningar och stort socialt umgänge. Gästfriheten handlar ytterst om människans okränkbara värde, att ingen av oss har rätt att breda ut sig på den andres bekostnad. Vi har hamnat i denna värld helt utan egen förskyllan eller förtjänst och vi lever ända från ankomsten under konstant utvisningshot. I det provisoriska tätläger som denna värld utgör finns inget utrymme för fisförnämt översitteri.

Vi får inget med oss

Förr eller senare skall vi alla härifrån. Bort från våra radhus och trädgårdstäppor, iväg utan gällande legitimationer och försäkringsbrev. Nakna skall vi gå över gränsen. När vi av Bibelns författare informeras om detta, tycks ärendet inte vara att dämpa den glädje som finns över livet. Snarare att låta denna insikt ta gestalt i ett solidariskt sätt att hantera allt det som blev våra liv: våra hem, våra pengar och vår tid. När vi nu är här kan inget vara viktigare än att göra livet drägligt och värdigt för varandra.

Ordet ”gästfrihet” betyder precis det kombinationen av de två orden säger: frihet för gästen. Det handlar alltså *inte* om att vitt och brett inbjuda till sitt eget liv, att fylla sitt liv eller sitt hem med så många människor som möjligt, utan om att ge de gäster man har rymd, bjuda en frihet som inte har till syfte att göra om den andre. Att vara medmänniska är att bjuda in den andre utan att binda henne till sig.

Öppna din dörr

Sann gästfrihet bygger på den människosyn som menar att varje människa är att räkna som en ängel, och för att vi aldrig skall se ned på någon människa går Jesus själv omkring förklädd ibland oss. Förklädd till varje medmänniska vi möter. ”Kom ihåg att visa gästfrihet, ty det har hänt att de som gjort det har haft änglar till gäster utan att veta om det.”

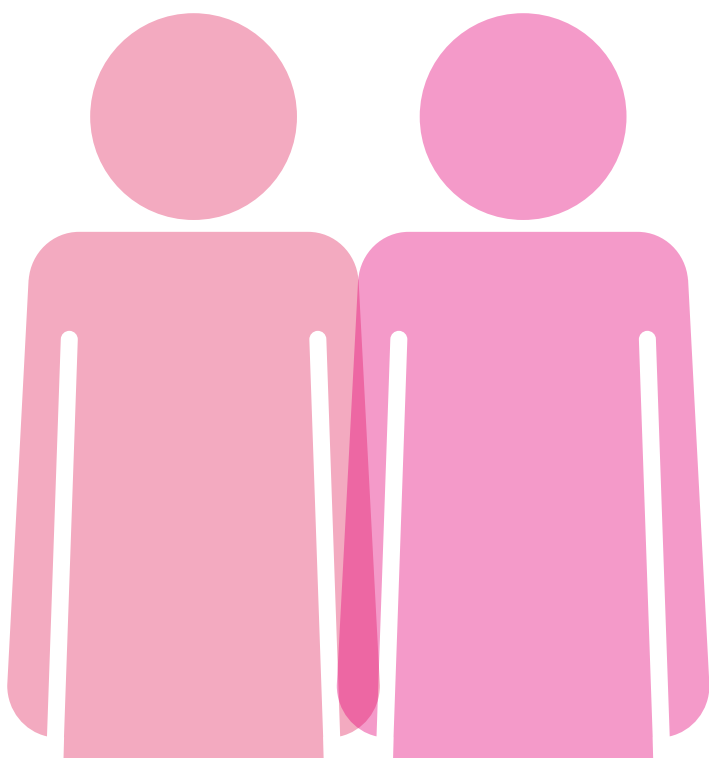
De orden anlägger ett spännande perspektiv på all samvaro. Den som öppnar sin dörr riskerar något men öppnar samtidigt för möten mellan himmel och jord. En vanlig middag med Flygande Jakob och ris kan om det vill sig bli rena himmelriket. Insatsen är den öppnade dörren.

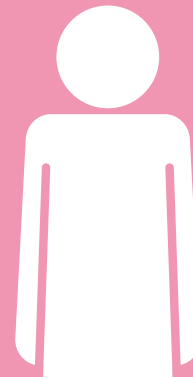
Ett av de vackraste uttrycken i detta avseende myntade den hårt prövade Job. I ett av de många försvarstal han tvingas hålla åberopar han just sin gästfrihet: Ingen främling behövde sova på gatan, min dörr stod öppen för vandraren (Job 31:32).

Utsatt eller utvald?

Bilden av vandraren och nattens mörker är ytterst bilden av den lilla människan i den här världen. Av oss. Den tecknar allas vår utsatthet. För en stor del av jordens 6,5 miljarder människor är den dessutom bokstavligt sann. Några få av oss har bjudit de våra på kalas och nogsamt stängt dörren mot världsgatan. Så stängde vi också ute miraklen och livets stora hemligheter, för främlingens dörr är också änglarnas.

TOMAS SJÖDIN, PASTOR OCH FÖRFATTARE

Arbetslöshet

Kyrkan stöttar på krisens Volvo

”Det var skönt att veta att kyrkan fanns här då, ifall någon hade brakat rakt igenom.”

SEDAN I HÖSTAS HAR VAR TREDJE KOLLEKTIVANSTÄLLD PÅ VOLVO PERSONVAGNARS TORSLANDAFABRIK SAGTS UPP. SOM ETT STÖD MITT I KRISEN FINNS KYRKANS FÖRSAMLINGS-PEDAGOGER.

– MAN PRATAR GÄRNA MED NÅGON SOM MAN HAR FÖRTROENDE FÖR, SÄGER TOMMY LINDSTRÖM, SOM JOBBAR I MONTERINGSFABRIKEN.

Tisdagen den 9 december 2008 är en dag ingen på Volvo Personvagnars fabrik i Torslanda glömmet. Det var dagen då 1 600 av fabriken cirka 4 000 arbetare fick besked om uppsägning. Många fick se sina arbetskamrater gå hem för att inte komma tillbaka.

– Ingen som inte var med kan fatta hur det kändes, säger Tommy Lindström och Lisa Lerntoft, gruppchef på reservdelslagret. De sammanfattar med ett ord: ”tungt”.

Sedan många år tillbaka arbetar också två församlingspedagoger på industrianläggningen, anställda av Svenska kyrkan. Deras namn är Birgit Lennerås och Kerstin Ekdahl.

– Det är jättebra att de finns här, säger Lisa Lerntoft och berättar att hon ibland känt sig otillräcklig som stöd när någon av hennes 40 anställda hamnat i kris.

– Då har jag kunnat slussa vidare till Birgit eller Kerstin.

Strikt efter listan

På senare tid har frågorna om jobben och uppsägningarna dominerat.

– Hos oss fick nio personer gå. Det är klart att de blev ledsna men eftersom det gick strikt efter turordningsregeln så visste de om det på förhand, säger Lisa Lerntoft.

Flera hade arbetat på företaget sedan början av 2000-talet. De lämnar efter sig ett tomrum och en sorg. Men det var även jobbigt för Lisa Lerntoft att som chef personligen ge de dystra beskedet.

– Det var skönt att veta att kyrkan fanns här då, ifall någon hade brakat rakt igenom, säger hon.

Omsorg om kollegor

Tommy Lindström fungerar som kamratstödare i sitt arbete och ska hålla ett extra öga på hur arbetskamraterna mår.

– Kyrkan är ett bollplank som tillsammans med företagshälsovården kan hjälpa oss i den uppgiften, säger han och tillägger att kyrkans företrädare på fabriken åtnjuter stort förtroende.

– De är inte anställda av företaget och det går lättare att prata fritt. Sen är det också en fördel att vi känner varandra när det händer något, fortsätter han och Lisa Lerntoft fyller i:

– Ja, bara att veta att det är möjligt att få hjälp är en stor trygghet.

KATARINA S HALLINGBERG

Fakta:

Församlingspedagogerna Birgit Lennerås och Kerstin Ekdahl är anställda av Björlanda församling på varsin halvtidstjänst, för att arbeta på Volvo Cars. Deras uppgift är att erbjuda medmänskligt stöd till de anställda i form av samtal. De deltar även i krisarbete och är bland annat handledare för fabriken kamratstödare. I samband med uppsägningarna i december arrangerade de mötesplatser där anställda kunde träffas och prata av sig.

Ekumenik

Systuga ger flyktingar trygghet och sammanhang

”Vi trivs i Eksjö, systugan bidrog till att vi ville stanna här.”

DET SAKNADES EN MÖTESPLATS FÖR KVINNOR OCH BARN. DÄRFÖR STARTADES SYSTUGAN, SÄGER BIRGITTA WIREFELDT SOM DOKUMENTERAT DEN EKUMENISKA VERKSAMHETEN FÖR FLYKTINGAR I EKSJÖ I SMÅLAND.

Det hela började 1992 när en stor grupp flyktingar kom till Sverige och Eksjö. En asylförläggning skapades för flyktingarna som kom från Kosovo, Bosnien och Serbien.

Senare har det kommit flyktingar från bland annat Moldavien, Vitryssland, Irak, Iran, Kurdistan, Kongo, Kamerun, Eritrea och Etiopien.

Kommunens socialförvaltning tillsatte en verksamhetsledare som frågade kvinnorna på förläggningen vad de ville göra. (Männen hittade lättare sina mötesplatser.)

Då framkom att det kvinnorna framförallt önskade sig var att få sy. En ekumenisk flyktingkommitté bildades med representanter från bl a Svenska kyrkan, Metodistkyrkan och Allianskyrkan (numera Storegårdskyrkan). Så småningom bildades systugan med ledare från Missionskyrkan, Baptistkyrkan och Allianskyrkan. En av dessa var flyktingsköterska.

– Kvinnor och barn inbjöds. Först asylsökande och senare även de som fått uppehållstillstånd, fortsätter Birgitta Wirefeldt.

Lappa och laga

Från början var ambitionsnivån hög när det gällde klädsömnad med tillgång till en mängd tyger. Det visade sig dock att behoven av klädsömnad minskat. Istället satsas nu på lagning av kläder, ändringar och byte av dragkedjor, liksom enklare sömnad och annat som kan vara aktuellt.

Systugan är öppen tre timmar varje måndag. Gemenskapen är viktig och det får ta tid att lära känna varandra. Svenska ord förklaras och det är allmänt trivsamt.

– Systugan betyder jättemycket, säger en av dem som deltar i verksamheten. Det är roligt att träffa svenskar och andra nationaliteter. Det är min aktivitet, jag mår bäst när jag är här.

En annan kvinna berättar:

– Systugan var den bästa kontakten med svenskar när vi var nya. Vi trivs i Eksjö, systugan bidrog till att vi ville stanna här. Det är tryggt och systugan är fortfarande vår träffpunkt.

Utrymme för lek

En asylsökande man berättar:

– Det är bra för min fru och dotter att komma hit. Min dotter har plats att leka här. Där vi bor är det trångt.

En familj blev brutalt utvisad från Eksjö. Tack vare stöd från några familjer i Eksjö har de överlevt i sitt hemland. Så småningom har familjen fått identitetshandlingar och kontakt med en kristen församling. Församlingen liknar den man mött i Sverige och där känner man sig hemma.

På olika sätt och i olika grad har systugans ledare varit engagerade under de oftast utdragna asylprocesserna. Oavsett utgång har detta stöd varit till mycket stort värde. Från kommunens sida är man positiv till systugans verksamhet och förmedlar kontakter.

– Jätteroligt och berikande, sammanfattar en av ledarna. Ibland har vi jämfört och funnit att talesätt från olika länder är ganska lika.

Bagdad Café i östgötsk tappning

”Hit kommer svenskar och nysvenskar för att fika, prata och spela sällskapsspel.”

MITT I DET LILLA SAMHÄLLET ÖSTERBYMO I SÖDRA ÖSTERGÖTLAND BLÅSER EN FLÄKT AV DEN STORA VÄRLDEN. VARJE TISDAGSKVÄLL HÅLLER NÄMLIGEN BAGDAD CAFÉ ÖPPET – CAFÉET SOM ÄR EN MÖTESPLATS FÖR SVENSKAR OCH NYSVENSKAR, EN OTVUNGEN SAMLINGSPUNKT MED FIKA OCH GEMENSKAP.

Det är en lite småuggig tisdag i början av februari. Från en lokal ovanpå systembolaget i Österbymo doftar det nybryggt kaffe. Det är här Bagdad Café håller öppet mellan 18 och 20. Birgitta och Sivert Andersson från Rydängskyrkan i Rydsnäs är fikaansvariga denna dag. På plats finns också Gunnar Karlsson, John Vesterby samt kyrkans pastor Thomas Mark, liksom Dag Ydrén och Marie-Louise Rosell från Svenska kyrkan.

Språkstuga på dagen

Ett litet rum med pentry är det som utgör Bagdad Café. Dagtid används lokalerna, som ägs av kommunen, till svenskundervisning för ortens invandrare.

Österbymo är centralort i Ydre kommun, som inte har mer än ca 3 000 invånare. I Österbymo bor ungefär 900 av dessa. Hösten 2007 anlände de första av det 30-tal invandrare som nu bor i samhället.

Ydre var en av de kommuner i landet som inte tecknat avtal med Migrationsverket om mottagning av flyktingar. Kyrkorna i kommunen bildade därför hösten 2007 ett ekumeniskt nätverk för integration. Initiativtagare var missionären Gunnar Thorén. Ydre skrev så småningom ett avtal om att ta emot 30 flyktingar per år under tre år.

Inte nästgårds ifrån

– De flesta som har kommit hittills är irakier, men det finns också några från Afghanistan och Palestina. De som kommit allra senast är ett par barnfamiljer från Somalia, berättar pastor Thomas Mark.

Så namnet Bagdad Café, som John Vesterby föreslog, är inte så långsökt.

– Jag tänkte på filmen med samma namn också, säger han och skrattar.

I november 2008 startade missionsförsamlingen i Österbymo, Rydängskyrkan i Rydsnäs, Ekparkskyrkan i Asby, Torpa missionsförsamling, pingstförsamlingen i Österbymo samt Svenska kyrkan caféverksamheten.

– Församlingarna turas om att ansvara för fiket tillsammans med någon nysvensk. Det är en bra idé, jätteroligt att få prova på annat fika än vårt vanliga svenska. Hit kommer svenskar och nysvenskar för att fika, prata och spela sällskapsspel. Det är ett bra sätt för invandrarna att få igång svenskan, säger Thomas Mark och fortsätter: Det är väldigt enkelt och smått, men trevligt och det fyller en viktig funktion.

Hela familjen trivs

En som uppskattar och ofta kommer till Café Bagdad är Leith Abdul Amir från just Bagdad i Irak. Han kom till Sverige för drygt ett år sedan och i september 2008 fick han hit sin fru och barnen Sura, 6 år, och Ahmed, 4 år.

– Barnen trivs jättebra här, säger Leith och berättar att han är extra glad just ikväll därför att Sura har fått besök hemma av sin första svenska kompis. Det är en stor dag, säger Leith och ler brett.

Han trivs bra i Österbymo, även om han tycker att samhället är lite väl litet.

– Jag trodde att det bodde mycket folk i västerländska städer. Det är lite smått och tråkigt här. Jag vill se mycket folk, mycket affärer och många gallerier, säger Leith som själv är keramik- och skulptör.

– Men det är jättefin natur här, på bara fem minuter är man i skogen eller vid en sjö. Jag kan sätta mig ner och bara förundras. Luften är så ren, och sommaren i Sverige är jättefin. Men

just nu saknar jag solen. När det blir sommar ska jag bara lägga mig ner och njuta, säger han och slår ut med armarna för att visa precis hur han ska fläka ut sig.

Leith tycker att Bagdad Café är en bra grej.

Enkelt lära svenska

– Det är roligt att träffa människor och lära sig om deras traditioner. Jag tycker speciellt om att prata med äldre personer som har mycket erfarenhet. När jag kommer hit får jag använda svenskan och träna uttal. Svenska är inget svårt språk, det är jättelätt, skrattar Leith.

En normal tisdagskväll brukar det komma mellan fem och 15 personer till Café Bagdad, men just den här dagen verkar de vara upptagna av annat, för det är inte mer än tre som dykt upp. Förutom Leith är det Muhammad och Ozra Younes från Jalalabad i Afghanistan. De har varit i Sverige i två år och i Österbymo sedan i oktober 2008.

– Problemet med en liten kommun som Ydre är att det är svårt att hitta arbete här, så därför är nysvenskarna så småningom tvungna att flytta härifrån, säger Thomas Mark. Tyvärr bor det heller inga i Rydsnäs, det näst största samhället i kommunen, men det är kommunen som styr var de ska bo.

– Jag hoppas att vi ska kunna fortsätta med den här enkla och bra verksamheten.

JAN HULTMAN

Den lilla församlingens stora möjligheter

”Ge inte upp”

Jag vill uppmuntra alla små församlingar och kyrkor som kämpar: GE INTE UPP! Det finns mycket man kan göra även när man inte är så många. Titta inte på omständigheterna, lyft blicken.

Jag bor i en liten by i sydöstra Skåne och är medlem i en församling med några få aktiva medlemmar. Vi jobbar efter de förutsättningar som vi har. Vi delar pastor med en annan församling.

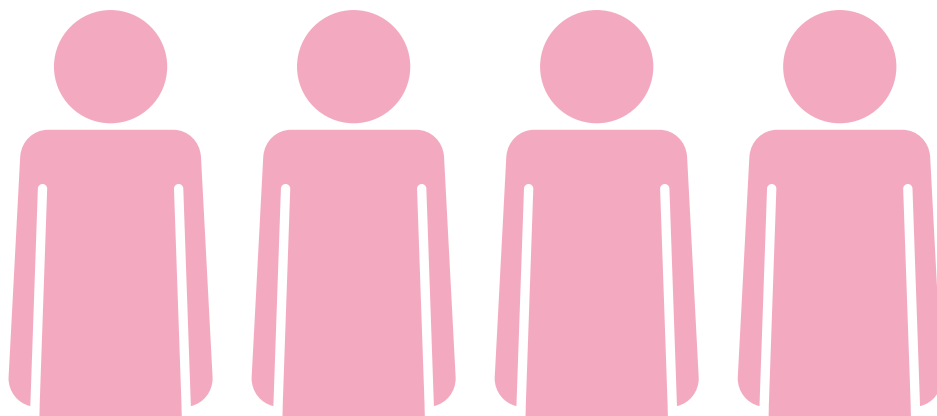
Vi har bibelsamtal varannan vecka och cellgrupp varannan. Varje onsdagskväll är tre av medlemmarna delaktiga som ledare i fritidsgården som drivs av kommunen. På våra bibelsamtalskvällar utgår vi från boken ”Växande församlingar i Sverige.”

Jobbar gemensamt

Varje höst och vår har vi 2–3 cafékvällar tillsammans med Svenska kyrkan och minst en gemensam gudstjänst per termin. Cafékvällarna har vi i kyrkans församlingshem och då bjuds det på andlig musik, önskesånger samt smörgås, kaffe och kaka. Cafékvällarna är välbesökta.

Vi planerar att starta en kvinnogrupp, där vi ska samtala om livet, andliga frågor m.m. Vårt samarbete med Svenska kyrkan känns väldigt positivt och meningsfullt. Vi hoppas att vi kan utöka detta så småningom.

LENA REIMER, BORRBY PINGSTFÖRSAMLING, ÖSTERLEN

Muslimer och kristna på gemensam värdegrund

”Vi tar tagit fasta på likheterna.”

I FISKSÄTRA UTANFÖR STOCKHOLM JOBBAR MUSLIMER OCH KRISTNA TILLSAMMANS FÖR ATT MÖTA MÄNNISKORS BEHOV. I HÖSTAS ÖPPNADES KÄLLAN, ETT EKUMENISKT RÅD- OCH STÖDCENTER SOM HAR SIN UTGÅNGSPUNKT I EN GEMENSAM VÄRDEGRUND.

– Vi ser ett väldigt stort behov här, både socialt och andligt, säger Pernilla Landin, diakon och projektledare för centret.

Fisksätra har länge haft ett väl fungerande och gott ekumeniskt samarbete. Katolikerna delar gudstjänstlokaler med Svenska kyrkan och i barnverksamheterna har kristna och muslimer funnit en gemensam plats.

Ungefär 40 procent av de boende på orten är kristna. Lika många är muslimer och man hade länge pratat om att göra mer tillsammans, eftersom behoven är stora bland alla grupper av människor. Det finns också en problematik med flyktingar som lever gömda under stark press. Dessa är i behov av både samtal och hjälp till sjukvård.

Råd- och stödcentret drivs gemensamt av Svenska kyrkan, Stockholms Stadsmission, S:t Konrads katolska församling och Muslimernas förening i Nacka.

Lär av varandra

– Att få komma samman innebär att vi nu har en enorm kunskapsbank och en utökad kompetens när det gäller både kultur, religion och språk, säger Pernilla Landin.

Dessutom har man formulerat en gemensam värdegrund som vilar på tron på en kärleksfull och barmhärtig Gud och tron på varje människas orubbliga värde.

– För många som kommer till oss är det viktigt med en tro på Gud. Det är utgångspunkten, att vi har en gemensam tro.

I religionsdialogen har man tagit fasta på likheterna och haft det som utgångspunkt istället för att lägga vikt vid skillnaderna. Det tror Pernilla är en nyckel för att starta ett samarbete.

– Det är mycket lättare om man börjar i den änden, utifrån det mänskliga perspektivet. När vi sedan känner oss trygga med varandra, kan vi tala om det vi inte har gemensamt också.

Präst och imam

Pernillas kollega vid råd- och stödcentret är anställd av Stockholms Stadsmission och även muslim, vilket är en tillgång. Det finns också möjlighet att en gång i veckan träffa både präst och imam. Utöver det jobbar man också med att engagera volontärer.

– Det här gör att vi kan möta väldigt många fler människor som är i behov av hjälp och stöd, med en utökad och bredare kompetens.

JOHANNES NORDEMAR

Fotnot:

För mer information om råd- och stödcentret Källan, kontakta Pernilla Landin på pernilla.landin@svenskakyrkan.se

Mötesplatser

Frivilligcentralen Chapman bryter isolering

”Var god stör.”

PÅ FLERA HÅLL I GÖTEBORG FINNS FRIVILLIGCENTRALER – ÖPPNA MÖTESPLATSER DÄR MAN KAN KOMMA OCH GÅ. ETT SÄTT ATT BRYTA ISOLERING OCH, FÖRHOPPNINGSVIS, TRÄFFAS ÖVER GENERATIONSGRÄNSER.

I ett litet hörn av Chapmans Torg ligger Frivilligcentralen ”Chapmans Hörna”, för tillfället inramad av byggnadsställningar och containers. ”Var god stör” står det på dörren. Här finns soffor och bord, enkelt och billigt fika och ett par datorer. Och Claes Wiklund, som jobbat här i 3,5 år. Annars är det för tillfället tomt. Det kan bero på att det är fredag, då det inte är så mycket verksamhet.

– De yngre kommer mest och lånar datorerna, annars är det många äldre här, åtminstone dagtid, berättar Claes.

Enkelt och kravlöst

Många som kommer är stammisar. Nästan alla bor i grannskapet. Att det ska vara en kravlös mötesplats är en ledstjärna.

Claes nämner en man som satt ganska isolerad i sin lägenhet.

– Sedan tog hemtjänsten hit honom. Han gjorde inte något väsen av sig och verkade rätt inbunden, satt bara i ett hörn och löste korsord. Men efter några gånger började han komma hit själv. Han sitter fortfarande och löser korsord, men tar sig hit på eget initiativ och har blivit en i gänget. Så helt rätt.

Här finns också öppen förskola fyra förmiddagar i veckan liksom grupper i spanska, mobilanvändning, broderi, internet och qigong.

– Grupperna håller i huvudsak till i Missionskyrkans lokaler. Andra Frivilligcentraler i Göteborg har större lokaler där all verksamhet samlas.

Många samverkar

En del av Claes tjänst är som fastighetsskötare för Majornas Missionsförsamling. Majornas Missionsförsamling är med och driver verksamheten, tillsammans med Röda Korset, Göteborgs stad, Stadsdelsnämnden Majorna och Carl Johans församling.

De låga trösklarna och den informella stämningen utmärker Frivilligcentralen, som i år firar tioårsjubileum. Det är lika mycket i sin ordning att bara komma in och sitta över en kopp kaffe eller låna en dator en stund som att engagera sig i någon verksamhet. Och verksamheterna skiftar över tid, beroende på vad som efterfrågas.

Uppslagen flödar

På väggen hänger önskelappar, där man kan skriva upp nya aktiviteter eller teckna sig som intresserad av någon annans idé. Det är många förslag, dans och att se på film är några. I bakgrunden finns Studieförbundet Bilda med.

– Men att kalla det studiecirkel är förbjudet, säger Claes med glimten i ögat. Vi vill inte heller ha några ledare. Istället har vi värdar.

Den som föreslår en ny sysselsättning ska också kunna vara värd för den. Det behövs ingen speciell kompetens eller kunskap – den hittar man tillsammans i gruppen.

– Man behöver samlas kring något, men alla våra grupper är ju egentligen samtalsgrupper, säger Claes.

2 000 samtal varje år på Livscentrum i Sollentuna

”Vi upplever att det finns stor ensamhet i samhället idag.”

ALLA SOM BEHÖVER EN SAMTALSKONTAKT HAR INTE RÅD ELLER MÖJLIGHET INOM VÅRDEN. DET VILL VI RÅDA BOT PÅ, SÄGER LENA BERNELL, DIAKON OCH CHEF FÖR DISTRIKT CENTRUM I SOLLENTUNA FÖRSAMLING.

Här finns samtalsmottagningen Livscentrum som erbjuder stöd när livet ställer stora krav.

– Vi anser att det är kyrkans uppgift att hjälpa människor med både kroppsliga, andliga och själsliga behov, säger Lena Bernell. På Livscentrum finns psykolog, samtalsterapeut och familjerådgivare som arbetar i en utåtriktad verksamhet i nära samverkan med kommun och vårdcentral.

– Upparbetade kontakter sedan tolv år tillbaka gör att vi snabbt kan komma in i tidiga skeden och ge olika former av stöd, säger Lena Bernell.

Runt två tusen enskilda samtal genomförs varje år. Många kommer i samband med skilsmässa eller separation. Andra har nått en vändpunkt i livet och går igenom en utvecklingskris i vuxen ålder.

Olika typer av stöd

Relativt korta psykoterapeutiska kontakter eller krisbearbetning erbjuds, det finns också möjlighet till ett litet antal bearbetande individuella psykoterapier samt självvårdande samtal. Församlingens familjerådgivning erbjuder par och enskilda samtal vid relationsproblem.

– Vi upplever att det finns stor ensamhet i samhället idag. Många saknar någon att få berätta sin livshistoria för, kunna bryta existentiella funderingar mot, säger Lena Bernell.

På Livscentrum kostar ett personligt samtal med psykoterapeut 125 kronor, mot minst det fyrdubbla privat.

– Vi fångar upp dem som behöver mer samtalshjälp än vad vårdcentralerna kan ge och som är för friska för den öppna psykiatriska vården. Se, möta, lyssna är för oss en viktig form av diakoni. Vi vill visa omsorg om människorna i vårt samhälle, det gäller både de kroppsliga, psykiska och andliga behoven.

Soppa lockar många

Café, friskvård, meditation och miniretreater kompletterar verksamheten. Ett viktigt inslag är också populära Café Blå med hemlagad soppa två gånger i veckan.

– Det är inte ovanligt med femtio besökare en vanlig måndag. Vi har också olika slags grupper där människor kan stödja och lära av varandras liv och få perspektiv på sina egna problem.

– Tröskeln är låg och vi frågar inte efter religion. Vi är bra på att möta människor här och nu. Inte sällan blir kontakten med Livscentrum ett första steg in i i kyrkan, säger Lena Bernell.

EVA KIHLESTRÖM

Värksamma människor – kurs för kropp och själ i Motala

”Det här är en oas i tillvaron. Man får vara som man är och ha en skön stund i veckan.”

DET ÄR LUNCHTID EN TORSDAG I SLUTET AV JANUARI. I MOTALA MISSIONSKYRKA DOFTAR DET POTATIS- OCH PURJOLÖKSSOPPA. DET VIMLAR AV MÄNNISKOR I FOAJÉN OCH RUNT MATBORDEN. VARJE TORSDAG ÄNDA FRAM TILL APRIL ÄR DET LIKADANT – FAST SOPPORNAN, SOM ALLTID ÄR HEMLAGADE PÅ EKOLOGISKA RÅVAROR, VARIERAR.

Bland de många lunchgästerna finns ett gäng som kallar sig ‘Värksamma människor’. (Nej, namnet är inte felstavat, det är förstås en ordlek). Den här torsdagen har de sin första av tolv träffar under vårterminen.

De flesta av de tolv deltagarna, som alla är kvinnor, deltog i denna kurs även i höstas, men första träffen ägnas ändå åt lite lära-känna-övningar. Och att deltagarna är glada att se varandra igen kan ingen ta miste på – det pratas fritt och vilt och mellan varven dränks samtalet av öronbedövande skratt.

När Ing-Marie Halldan, som är en av ledarna för kursen, ber kvinnorna att säga något om hösten så är det enbart översvallande positiva kommentarer:

Otroligt uppskattat

”Det var bra och väldigt trevligt – jag har längtat hit.” ”Jag har saknat träffarna. Det som är så bra är att de ger något själsligt också.” ”Det har varit en blandning av praktiskt och teoretiskt. Och så får vi prata och skratta.”

”Jag har provat på grejer som jag aldrig skulle gjort annars.” ”Det har gett mig personligen väldigt mycket. Jag har fått aha-upplevelser och verktyg för att hantera min sjukdom.”

‘Värksamma människor’ ges inom ramen för Motala Kristna Kulturcenter (MKC) i samarbete med Studieförbundet Bilda. Den vänder sig till människor som är långtidssjukskrivna eller arbetslösa och är en kurs för både kropp och själ.

– Men vem som helst som vill vara med är naturligtvis välkommen, säger Lena Lundin, som är samordnare för MKC och ledare tillsammans med Ing-Marie.

Får komma som man är

– Det här är en oas i tillvaron. Man får vara som man är och ha en skön stund i veckan. Det är ett väldigt sug efter detta och vi tror att det kommer att ansluta sig fler deltagare, så nu delar vi upp oss i två grupper – den andra kallar vi ‘Värkliga vänner’.

På programmet för våren står t ex yoga, livskunskap, afrikansk dans, qigong och skratterapi. Fast det sistnämnda verkar lite överflödigt... skratten ekar redan genom hela missionskyrkan. Och idéer sprudlar när deltagarna går igenom programmet: besök i kloster och retreat är förslag på vad man vill göra.

Träffarna börjar alltid med sopplunch och därefter föreläsning eller någonting praktiskt. Och så avslutas varje tillfälle med en andakt som pastor Martina Henriksson håller i utifrån Frälsarkransens livspärlor.

JAN HULTMAN

Ungdomar

Ungdomstjänst chans för kyrkan nå den som hamnat fel

”Att få möjlighet att ta del av kyrkans mer generösa människosyn kan passa jättebra för vissa.”

UNGDOMAR SOM BEGÅTT BROTT DÖMS ALLT OFTARE TILL UNGDOMSTJÄNST, MEN DET KAN VARA SVÅRT FÖR KOMMUNERNA ATT HITTA LÄMPLIGA ARBETSPLATSER. HÄR SKULLE KYRKAN KUNNA SPELA EN VIKTIG ROLL GENOM ATT HJÄLPA TILL.

Visst krävs det en del av en församling för att kunna erbjuda en ungdomstjänstplats. Det behövs en handledare som håller koll på och ser till att den unge är sysselsatt, men det finns mycket att vinna också. Rent krasst är det gratis arbetskraft, men framför allt en möjlighet för kyrkan att få kontakt med unga människor och samtidigt få göra gott.

Inom Nacka kommun i Stockholm arbetar man tillsammans med Svenska kyrkan för att i vissa fall erbjuda ungdomstjänstplatser i församlingarna. Exempel på områden där ungdomarna har arbetat är inom trädgård, hushållsarbete och med vaktmästaruppgifter, men det finns säkert fler uppgifter som skulle kunna passa.

Chans till fortsatt jobb

– I Nacka har vi under många år prioriterat arbetsplatser som arbetat ideellt, icke vinstdrivande verksamheter, säger Anna-Maj Thunström vid ungdomsverksamheten i Nacka.

Men på senare år har man även sett möjligheterna för ungdomar att få in en fot på en arbetsplats där det i förlängningen funnits chans till fortsatt extraarbete. I Nacka har ett samarbete med Mc Donalds fallit väl ut. Samtidigt ser Anna-Maj behovet av en annan typ av arbetsplatser.

– Jag hade tidigare två ungdomar som jag verkligen ville få in i kyrkan på något sätt. En hade, enligt mig, en väldigt skev människosyn, men var väldigt diskussionslysten. En annan kille hade det väldigt torftigt hemma, känslomässigt. De hade verkligen behövt befinna sig i en kyrklig miljö, men just då fanns det inga platser.

Hon menar att de kristna grundvärderingarna och att få möjlighet att ta del av kyrkans mer generösa människosyn kan passa jättebra för vissa.

Bättre än böter

Överlag verkar ungdomstjänst fungera som ett lämpligt straff för många, istället för exempelvis böter. Strafftiden ligger på mellan 20 och 150 timmar. En ändring i lagen har gjort att ungdomar nu kan dömas till endast ungdomstjänst, vilket gör att den typen av straff blir allt vanligare. Ingen blir dock tvingad till detta. Ungdomarna måste själva ge sitt medgivande och därför finns det i allmänhet motivation från det hållet.

JOHANNES NORDEMAR

Fotnot: Har du fler frågor angående ungdomstjänst, kontakta din kommun. Anna-Maj Thunström kan du nå via aath@nacka.se

Framtidsspår i Lövgärdet räddar unga från utanförskap

”Mer än 60 procent av ungdomarna har gått vidare till jobb eller studier.”

LÖVGÄRDET LIGGER ALLDELES NORR OM ANGERED I UTKANTEN AV GÖTEBORG. BEFOLKNINGEN HÄR ÄR UNG, MÅNGA HAR INVANDRARBAGGRUND, ARBETSLÖSHETEN ÄR HÖG OCH MAN RÄKNAR MED ATT EN TREDJEDEL AV INVÅNARNA HAR SOCIALBIDRAG NÅGON GÅNG UNDER ÅRET.

En matbutik och en restaurang finns runt det kala torget, men service som bibliotek, apotek eller bankomat saknas. Det har funnits, men har lagts ned. Men människorna finns kvar. Ofta i riskzonen för utanförskap. Inte minst gäller det de yngre.

I ett hus invid torget ligger lokaler för Framtidsspår, ett treårigt EU-projekt som ska samla de olika satsningar som görs för ungdomar i Lövgärdet. Projektledare är Bengt Andreasson, som tidigare arbetat som församlingspastor i Lövgärdets missionskyrka.

I Framtidsspår ingår exempelvis 'Ingången', som startade för åtta år sedan.

Fina resultat

– Vi siktar på de ungdomar som befinner sig längst bort från arbetsmarknaden, de man egentligen inte skickar till arbetsträning överhuvudtaget, säger Bengt Andreasson. Men vi har lyckats ganska bra i att hitta förutsättningar för att de ska kunna växa och ta steg själva. Mer än 60 procent av de närmare 180 ungdomar som passerat genom projektet har gått vidare till jobb eller studier.

'Ingången' är en del i det långsiktiga arbete som Lövgärdets missionskyrka bedrivit tillsammans med andra parter under en längre tid. 1983 byggdes Rosa Huset (nu församlingens kyrka) och genom verksamheten där fick man kontakt med ett stort antal ungdomar i riskzonen.

– Vi satte upp en lapp att på lördag börjar vi ha öppet för ”tonår”, och hade väl mest några tonåringar som blivit för gamla för scout i tankarna, skrattar Bengt Andreasson. Men vi kämpade i flera år med att hantera den här gruppen. Och sökte pengar för att hitta någon som skulle kunna jobba mer systematiskt. Det vi kunde göra räckte inte till.

Starkare tillsammans

Så småningom kom Göteborgs Räddningsmission in i bilden och 'Ingången' kunde starta som en samverkan mellan Räddningsmissionen, Rosa Huset och Betlehemskyrkan inne i Göteborg city.

Med åren har det blivit fler intressenter och fler verksamheter. 'Svängdörren' är en kultur- och musikförening, 'Unga Agora' ett projekt för flickor från hederskulturer och så vidare. Tillsammans med Ljungskile folkhögskola bedrivs studier på heltid för dem som behöver det och i Ingångens Second Handbutik kan ungdomar få arbetsträning. Sammantaget har Rosa Huset och de olika verksamheterna ett gott förtroende både bland boende och hos kommun och bostadsbolag.

– Framtidsspår ska bygga på den verksamhet som redan finns, vi ska jobba brett och tidigt hitta dem som behöver insatser. Om vi till exempel har en rappkurs i 'Svängdörren', och en tjej har panikångest och en av killarna inte har någonstans att bo – då fungerar inte den gruppen.

– Förut har de själva fått söka stöd och ringa runt. Nu ska alla som jobbar i Framtidsspår veta om varandras resurser, så att den som behöver hjälp ska kunna få det för att kunna stanna kvar i verksamheten, alltså innan han eller hon hamnar i utanförskap. Det är grunden.

I Framtidsspår ingår förutom Räddningsmissionen och Rosa Huset de båda bostadsbolagen i Lövgärdet, stadsdelsnämnden, Fryshuset, föreningen Eklövet, Studieförbundet Bilda och Ljungskile folkhögskola.

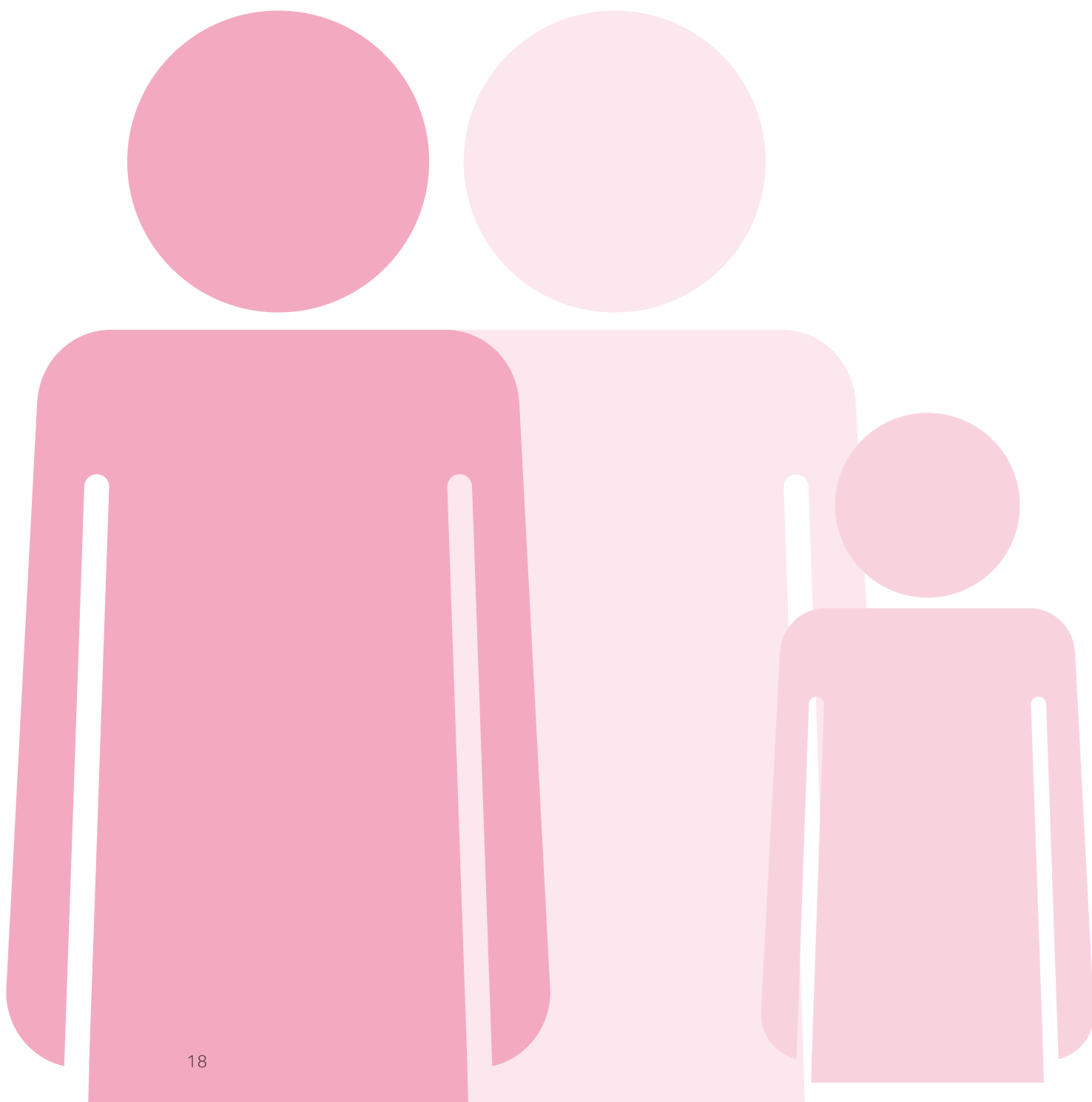
Tre blev åtta

Under åren har man i Lövgärdet hittat otraditionella och obyråkratiska lösningar där frivilligorganisationer, företag och myndigheter samverkar. Nästa steg är att en socialsekreterare flyttar in i lokalerna och jobbar på plats.

Bengt Andreasson bestämde sig för att ta en treårig paus från sin tjänst som församlingspastor. Det var åtta år sedan, men han är fortfarande pastor, är han noga med att påpeka.

– Jag är glad att få arbeta i en organisation som Räddningsmissionen. Samtidigt kan jag vara lite ledsen över att vi genom Räddningsmissionen – eller Diakonia, Hela Människan eller vad det kan vara – lägger ut vårt ansvar som kristna och som församling på någon annan. Vi gör bra saker, men evangeliet blir inte lika tydligt, läst, förkunnat, begripligt och förstått om inte kyrkan har hudkontakt med utsatta människor.

MICHAEL ANDERSON, KOMMUNIKATÖR SVENSKA MISSIONSKYRKAN

Att vara familjehem – några personliga reflexioner

“...så många barn som far illa, så många som behöver ett hem med lite värme och trygghet.”

DET LÅTER VÄL SLARVIGT OCH YTLIGT ATT “VI HALKADE IN PÅ ETT BANANSKAL”, MEN SÅ HÄR I EFTERHAND ÄR DET SVÅRT ATT SÄGA VARFÖR VI BLEV FAMILJEHEM.

Min fru Eva-Marie och jag är båda från Västerbottens inland och möttes i Lycksele under gymnasieåren för trettio år sedan.

Vi kommer från enkla men varma uppväxtmiljöer, jordbruk, fjäll, skog och vidder. Den kristna tron var självklar från tidiga år, och när vi gifte oss var vi inställda på ett hem med många barn. Vi var sex syskon i mitt hem, Eva-Marie har tre syskon. Våra barn kom i rask följd, fem stycken på tio år.

Vi flyttade till Arjeplog 1989 för en pastorstjänst. Vårt sociala engagemang fick en skjuts där. Jag var deltidssbrandman, Eva-Marie var med och startade en föräldrakooperativ förskola på kristen grund. Där fick vi förfrågan om att vara stödfamilj för en ensamstående mamma med barn.

Ett frö till fortsatt engagemang såddes nog där, så när vi flyttade till Gottne utanför Örnköldsvik fortsatte vi med detta. Vi hade en liten kille några år, en helg i månaden ungefär. Så småningom kom förfrågan om familjehem, vi utreddes och blev godkända. Våra egna barn var stora – den yngsta 10 år. Vi hade ett stort och härligt hus på landet, som gjort och förberett för extra barn...

Acceperades snabbt

Det var viktigt att våra barn var införstådda i denna nya situation. Lite överraskande var det nog att se hur de tog till sig de nya barnen som sina småsyskon! Den första killen var ett år när han kom, han stannade i fem år – och finns i våra tankar och förböner varje dag. Han bor nu hos sin mamma och är tio år. 2001 fick vi förfrågan om en liten flicka. Hon var bara två veckor och behövde ett hem. Vi var då inställda på ett syskon till pojken vi redan hade, så betänketiden blev kort – och glädjen stor! Vi är nu vårdnadshavare och räknar med att hon bor hos oss tills hon själv vill flytta. 2003 fick vi en mamma-barnplacering. Kommunen satte upp ett extra hus på vår tomt.

Eva-Marie började arbeta på heltid med barnen (och mamman). Den placeringen förändrades till vanlig barnplacering efter något år, och håller nu på att avslutas. Barnen har fått flytta hem till sin mamma, vi har ”fasats ut” genom att vara stödfamilj varannan helg en tid. Vårt senaste åtagande är en flicka, 12 år, som bor hos oss sedan augusti 2008.

Behoven enorma

Vi har under alla år haft en önskan och bön att få betyda något för andra människor, särskilt för de minsta. Jag har i min pastorstjänst nog alltid prioriterat mötet med människor, gärna de små och personliga träffarna. Eva-Marie har nog ett ovanligt stort och varmt hjärta (och tålmod) för barn i allmänhet. Så kanske det föll sig ganska naturligt att gå in genom de dörrar som öppnades för oss. Det är ju helt klart ett område där behoven är enorma, så många barn som far illa, så många som behöver ett hem med lite värme och trygghet.

Baksidan är alla dessa avslut, när barnen ska tillbaka till sina föräldrar. Anknytningen är så stark, det är omöjligt att hålla det ifrån sig. Det blir en sorg och saknad som är väldigt speciell. Någonstans vet vi från början att vi blir ”tillfällig” förälder, men barn har en speciell förmåga att erövra ens hjärta!

Bitterljuvt

Jag söker något lämpligt ord att uttrycka vad det är att vara familjehem – bitterljuvt är nog det lämpligaste, det som kommer närmast. Den obetalbara glädjen att få ”rå om” barnen en tid, den smärtsamma sorgen att krama dem till avsked en dag.

”Vi får lägga dem i Herrens händer” – ett uttryck som vi ofta har fått säga till varandra. Vi har gjort det vi kunnat, okänd framtid ligger i Guds hand. Det är ingen klyscha, det har blivit en dyrbar erfarenhet för oss som familjehem!

LENNART HOLMNER, PASTOR PINGSTKYRKAN, UMEÅ

Bygg på det friska!

”Om vi i samhället och det diakonala arbetet började fokusera på det friska istället för det sjuka, skulle många av våra möten, behandlingar och insatser bli väldigt annorlunda.”

VI ÄR SOCIALA TILL DEN MÄNSKLIGA NATUREN. I VÅR UTVECKLING ÄR VI BEROENDE AV VARANDRA, FÖR SAMHÖRIGHET OCH FOTFÄSTE. ATT VARA SOCIAL ÄR EN AV MÄNNISKANS GRUNDLÄGGANDE EGENSKAPER.

Eftersom vi är skapade så, är en bärande tanke i materialet Diakonins månad 2009 vårt behov av och längtan efter att tillhöra en gemenskap av något slag, ett sammanhang. Men detta är inte ett fenomen som enkelt kan beskrivas eller förklaras, därför att det fyller så många olika syften i våra liv.

I sin bok ”Hälsans mysterium” (1991) presenterar Aaron Antonovsky sina teorier i begreppet KASAM, känsla av sammanhang. Utvecklingen av KASAM följer det naturliga livsförloppet; från barndom och uppväxttid till vuxenår genom våra upplevelser i familj, omgivning och samhälle i stort. Om en individs uppväxtmiljö präglats av upplevelser som varit någorlunda stabila med en rimlig balans i fråga om krav och delaktighet, kan individen utveckla en stark känsla av sammanhang.

KASAM finns i olika grader. Ju starkare, desto bättre förmåga har vi människor att hantera problem och påfrestningar.

Stärka till styrka

Alla människor utsätts för stress i sina liv. Avgörande för hur denna stress påverkar hälsan är vilka generella motståndsresurser som finns till den enskildes förfogande. Stressorer kan handla om allt från benbrott, att förlora sitt arbete eller flytt till ny ort till svårare upplevelser som att förlora någon av sina närmaste. Det som kännetecknar individer med skyddande resurser är att de kan göra stressorer begripliga, och på så sätt hantera situationen på ett bättre sätt.

Antonovsky intresserade sig för begreppet hälsa ur ett salutogent perspektiv, det som bidrar till det friska och fungerande. Istället för att fråga sig varför människor blir sjuka hade han som utgångspunkt: Hur kommer det sig att människor, trots att livet är som det är, ändå bevarar och till och med kan förbättra sin hälsa? Eller: Vad är det som gör att vissa människor klarar svårigheter bättre än andra? Genom att göra frågeställningen annorlunda får man andra svar och kan finna lösningar och arbetssätt som skiljer sig från rådande synsätt.

Tre centrala ord

Genom sin forskning fann Antonovsky tre teman som är viktiga för en ökad känsla av sammanhang: *meningsfullhet*, *begriplighet* och *hanterbarhet*. Han menar att människor med ett starkt KASAM hanterade livets påfrestningar på ett mer framgångsrikt sätt.

Meningsfullhet fungerar som vår drivkraft, där motivation och engagemang kommer inifrån oss själva. Det kan vara områden i livet som är särskilt viktiga för oss och där vi känner delaktighet. En individ med hög känsla av meningsfullhet förmår i motgångar göra det bästa möjliga av situationen och kan ta vara på det som kan göra livet uthärdligt mitt i det obehagliga.

Begriplighet handlar om hur vi tolkar information, förstår och kan dra slutsatser om vad som händer i våra liv. Upplevs livet som kaotiskt och oförklarligt eller ordnat, sammanhängande och tydligt?

Hanterbarhet handlar om hur vi kan se möjligheter, och att vi har resurser som kan användas som verktyg när det gäller att påverka vår situation. Det kan vara både egna resurser och resurser från andra som vi kan ta i anspråk.

Samlar sina resurser

I hanterbarhet ingår tron på att man klarar av, med egen och andras hjälp, det som livet för med sig. Människor som vi förstår att vi kan lita på kan vara vänner, familj, församlingsmedlemmar eller arbetskamrater.

För att få veta mer hur man ha KASAM som utgångspunkt i arbetet ställde jag några frågor till Mats Wähleman på Hela Människan i Botkyrka Salem.

Mats, varför KASAM hos Hela människan?

– Vi vill utgå från det friska i varje människa vi möter. De vet väl om sina brister, det har många påpekat för dem under många år. Men vår fråga är: hur kan vi stärka det som är friskt och bygga på det?

Hur fungerar det att använda KASAM?

– I vårt arbete med arbetslösa och sjukskrivna funderar det väldigt bra. Att personerna får ett grepp om sina styrkor ökar hanterbarheten, begripligheten och meningsfullheten. Man får även en insikt i var det brister och vi får ett samtal om hur vi kan arbeta för att stärka dessa områden.

Hur ser du på Antonovskys teorier ur ett diakonalt perspektiv?

– Vår verksamhet innebär relationsarbete och stödjande aktivitet i vardagssammanhang, en relationsmodell där människan är viktigast. Med utgångspunkt i det hälsobringande och fungerande, vill vi synliggöra möjligheterna att växa som människa och förmedla hopp inför framtiden. Vi bekräftar positiva resurser och låter i praktisk handling varje individ, utifrån sina förutsättningar, använda sig av det fungerande i sin personlighet. Fokus är på ”friskfaktorer”, i stället för riskfaktorer.

Hur använder ni KASAM i förändringsarbete?

– Vi söker efter orsakerna till att människor trots olika påfrestningar mår bra och håller sig friska. I en tillvaro fylld av svårigheter och påfrestningar måste våra deltagare lära sig hantera sin tillvaro. Denna förmåga är beroende av att de förmår skapa en känsla av sammanhang i sitt liv. Det uppnås i ett växande samspel med sin omgivning. Genom att medvetandegöra förmågor och positiva egenskaper påverkas självbilden och attityden både till sig själv och till omgivningen. KASAM är ett förhållningssätt till livet som ger motståndskraft mot stress. Ju starkare känslan av sammanhang är, desto bättre förmåga att hantera problemsituationer.

Kan man påverka enskilda individer eller hela familjers känsla av sammanhang?

– Absolut, genom att medvetandegöra människor och familjer om deras styrkor och begränsningar så startar en process hos varje individ. Med rätt handledning och stöd kan man öka känslan av sammanhang. I förändringsarbetet är det alltså avgörande att tillhandahålla ett innehåll som mäter och förstärker begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet.

Mats, vill du ge några personliga funderingar till sist?

– Om vi i samhället och det diakonala arbetet började fokusera på det friska istället för det sjuka, skulle många av våra möten, våra behandlingar och insatser bli väldigt annorlunda. Jag är övertygad om att vi dessutom skulle nå längre och fler skulle må bra.

HÅKAN ALTEMAR, SVENSKA MISSIONSKYRKAN OCH MATS WÅHLEMAN, HELA MÄNNISKAN

Litteratur:

Aaron Antonovsky: Hälsans mysterium. 'Känsla av sammanhang' med nyckelorden meningsfull, begriplig och hanterbar presenteras av författaren. Natur och Kultur.

Kjell Kallenberg och Gerry Larsson: Människans hälsa, livsåskådning och personlighet. Hur håller man sig frisk? Om vårt sätt att tolka och hantera det som sker och vilken betydelse det har för vår hälsa. Natur och Kultur.

Peter Strang: Livsglädjen och det djupa allvaret. Författaren förmedlar sina erfarenheter från möten med svårt sjuka patienter – ett kapitel handlar om 'Känsla av sammanhang'. Natur och Kultur.

Else-Britt Kjellqvist: Rött och vitt, om skam och skamlöshet. Författaren gör en "baklängesvandring" och talar om skammen som själens sjukdom. Carlssons.

Marta Cullberg Weston: Från skam till självrespekt. Belyser skammens många ansikten och visar på olika redskap till behandling. Natur och Kultur.

Lennart Matikanen: Rena relationer, fri från rädsla och skuld. Författaren söker lotsa läsaren fram till starkare självkänsla och renare relationer. Forum.

Göran Larsson: Skamfilad. Skammens olika skepnader, men också hur man kan hitta utvägar ur gamla läsningar. Cordia.

Sofie Ribbing: Vara vettig vuxen. Olika artiklar som ger tips på vardagshjälp, hur man som vuxen kan trösta och hjälpa unga. Gothia.

Barbro Hindberg: Sårbara barn, att vara liten, misshandlad och försummad. Konsekvenser av misshandel, försummelse och upplevelser av våld i familjen. Gothia.

Per Traarup Söndergaard: När livet gör ont, om självskadade beteende bland unga. Med hjälp av intervjuer beskrivs olika självskadade beteenden. Gothia.

Fredrik Bengtsson: Att få bitarna på plats, om sökande efter äkthet och självkänsla. Om samhällsförändringar och människans behov av att bli sedd och bekräftad för att kunna utveckla en identitet. Cordia.

Birgitta Angel och Anders Hjern: Att möta flyktingar. Grundläggande om flyktingars livsvillkor i ursprungslandet och i exilen, traumatiska upplevelser, förtryck och allvarliga förluster. Studentlitteratur.

Hans Lorentz och Bosse Bergstedt: Interkulturella perspektiv, pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer. Boken förmedlar tankar om andlighet och det mellanmänniska rummet i varje möte. Studentlitteratur.

Ingela Olsson: Möte med människor från andra kulturer, en etikbok. Reflektioner kring normer, värderingar och attityder i möten mellan olika kulturer. Moris förlag.

Martin Lönnebo och Tomas Sjödin: Väder, vind och livets allvar, en brevväxling. Ett fotografi på Martin Lönnebo och hans son Jonas leder till ett halvårslångt samtal. Författarna möts i erfarenheten av att leva med barn med funktionsnedsättning. Cordia.

Kerstin Hellström, Åsa Hanell och Lisa Liberman: Rädd, Räddare, Ångest – när barn och ungdomar mår dåligt. Beskrivningar samt framkomliga vägar till en förändring. Prisma.

Erik Blennberger och Mats J Hansson: Diakoni, tolkning, historik, praktik. Vilken roll spelar diakonin i dagens samhälle? Elva forskare om hur diakonins uppdrag kan tolkas. Verbum.

SAMMANSTÄLLT AV CURT KARLSSON

